

ข้อเสนอแนะทางในการวางแผนพัฒนาชนบทโดยกลยุทธ์การปรับปรุงศูนย์กลางบริการ

ปัจจัยสำคัญของการพัฒนาระบบชุมชนชนบทได้รวมถึงการดำเนินกิจกรรมนอกภาคเกษตรที่ก่อให้เกิดการเพิ่มโอกาสของการสร้างงาน เป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อยกระดับการครองชีพของประชาชนให้สูงขึ้น มีชีวิตดีขึ้นกว่าเดิม อันเป็นเป้าหมายของการพัฒนาและเป็นสิ่งปรารถนาสูงสุดในการวางแผนโดยทั่วไป จากปัญหาความไม่เหมาะสมของระบบชุมชนในพื้นที่อันใดแก่ ศูนย์กลางบริการชุมชนไม่สามารถให้บริการทางเศรษฐกิจและสังคมที่เอื้ออำนวยให้มีโอกาสในการสร้างงานและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชน จึงจำเป็นต้องมีแนวทางในการพัฒนาให้เกิดความสมดุลย์ของระบบชุมชนในพื้นที่

๖.๑ แนวนโยบายและมาตรการในการพัฒนาระบบชุมชนชนบทระดับชาติ

สำหรับประเทศไทย รัฐบาลได้วางแนวทางในการพัฒนาชุมชนชนบทไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๒๕๒๙ ไว้ดังนี้ *

๑) ส่งเสริมชุมชนชนบทให้เป็นศูนย์กลางบริการทางสังคมและทางการเกษตร การผลิต การตลาด การให้สินเชื่อและพยายามควบคุมการเอาเปรียบของผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจในท้องถิ่น โดยรัฐจะเข้าไปมีบทบาทในการจัดสรรปัจจัยและการบริการด้านการผลิตและการตลาดให้มากขึ้น

๒) มีมาตรการในการพัฒนาชุมชนชนบทให้เป็นศูนย์กลางบริการทางการเกษตรและการตลาดที่สำคัญของท้องถิ่น ให้เป็นตลาดกลางของท้องถิ่นในการรับซื้อและรวบรวมผลผลิตทางการเกษตรและส่งไปยังตลาดระดับที่ใหญ่กว่าโดยรัฐจะต้องดำเนินการดังนี้

---

*สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๒๕๒๙, หน้า ๑๔๔ - ๑๕๐.

(๒.๑) ขยายสินเชื่อการเกษตรให้มากขึ้นในชุมชนชนบท
 (๒.๒) จัดตั้งศูนย์ประกันราคาสินค้าเกษตรในท้องถิ่น
 (๒.๓) ให้บริการปัจจัยการผลิต โดยเฉพาะเมล็ดพันธุ์พืช ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช และกำหนดให้เป็นแหล่งฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการเกษตรแผนใหม่ และการบริการชาวสารการเกษตรในชนบท รวมทั้งเป็นแหล่งยุ้งฉางเก็บผลผลิตการเกษตรเพื่อสร้างอำนาจต่อรองให้มากขึ้น

๓) พัฒนาระบบบริการขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม โดยมุ่งพัฒนาการบริการทางสังคมให้กระจายไปถึงประชาชนส่วนใหญ่ในชนบทเป็นสำคัญ โดยเน้นการให้บริการการศึกษาและสาธารณสุขเป็นหลักสำคัญ

สำหรับกลวิธีที่จะช่วยส่งเสริมให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางบริการชุมชน (Service Centres) ที่ทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น รัฐและหน่วยงานของรัฐควรดำเนินการดังนี้

๑) ให้ความช่วยเหลือการหาที่ตั้งที่เหมาะสมแก่กิจกรรมใหม่ ๆ หรือขยายการประกอบการที่มีอยู่ให้เกิดการประหยัคคองชนาคจากการรวมตัวกันของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมที่ต้องพึ่งพากันและกันมากที่สุด และให้ใกล้ชิดกันกับส่วนที่เสริมหรือประกอบกันเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม

๒) ให้การสนับสนุนโครงการพัฒนาและบุคลากรภาคเอกชนโดยการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน และนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น

✓ ๓) พิจารณาใหม่กิจกรรมที่มีลักษณะความสัมพันธ์ด้านหลังและด้านหน้า (Backward and forward Linkage) ของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีอยู่ กิจกรรมที่มีลักษณะพึ่งพากันให้ตั้งอยู่ใกล้กันเพื่อลดค่าขนส่ง และไม่ส่งเสริมการลงทุนที่ก่อให้เกิดสินค้าเข้ามายังท้องถิ่น

Dennis A. Rondinelli and Kenneth Ruddle, Urban Functions In Rural Development : an analysis of integrated spatial development policy,

๘) การมีการศึกษาโดยละเอียดถึงผลได้ผลเสียของการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน โดยเปรียบเทียบกับผลการผลิต การตลาดและการลดต้นทุนการขนส่ง

๙) พิจารณาการลงทุนทั้งภาคเอกชนและภาครัฐบาลที่ก่อให้เกิดผลได้สูงและมีผลทวีคูณต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจของศูนย์กลางบริการชุมชนอย่างรวดเร็ว

จะเห็นได้ว่ากลยุทธ์ในการพัฒนาศูนย์กลางบริการชุมชนให้ทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ นั้น เน้นถึงการรวมตัวของกิจกรรมต่าง ๆ เป็นสิ่งสำคัญ ทั้งนี้เพราะ

(๑) การกระจุกตัวของกิจกรรมจะก่อให้เกิดอิทธิพลต่อกันและกระตุ้นให้เกิดการพบปะสังสรรค์ (interaction) ทางสังคมในท้องถิ่นมากขึ้น เมื่อประชาชนเข้าไปในศูนย์กลางบริการก็สามารถใช้บริการหลายอย่างในเวลาเดียวกัน เช่น ถ้ามีสำนักงานส่งเสริมการเกษตร ตั้งอยู่ใกล้ตลาด เกษตรกรก็มีความพอใจที่จะไปปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มากกว่าที่สำนักงานดังกล่าวตั้งอยู่ห่างจากตลาดหรือการบริการอื่น ๆ ที่สำคัญต่อเกษตรกรมากกว่าหนึ่งกิโลเมตร การกระจุกตัวของบริการดังกล่าวจะก่อให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ มากกว่าการจัดตั้งการบริการให้อยู่ห่างกันอย่างกระจัดกระจาย

(๒) เมื่อนำการบริการต่าง ๆ มารวมกลุ่มเข้าด้วยกันก็จะทำให้เกิดการกระจุกตัวของประชากร ซึ่งทำให้สะดวกและประหยัดต่อการจัดบริการสาธารณะ เช่น ไฟฟ้า ประปา และการจัดระบบถนนใหม่ โครงข่ายเชื่อมต่อกัน เป็นผลให้การบริการต่าง ๆ ใ้ทำหน้าที่ในการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่อาศัยอยู่ในศูนย์กลางบริการชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการอยู่อาศัยของเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ (เช่น ครู พนักงานส่งเสริมการเกษตร เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เป็นต้น) อย่างน้อยที่สุดก็เป็นสิ่งกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่เหล่านั้นสมัครใจอยู่ในพื้นที่ชนบทเพื่อให้บริการแก่ประชาชนในชนบทต่อไป

D.B.W.M. Van Dusselder, Planning of Service Centres in Rural Area of Developing Countries (Wagenigen, Netherland : International Institute for Land Reclamation and Improvement, 1971), PP.18 - 19.

(๓) องค์การต่าง ๆ ที่เข้ามาดำเนินการ เช่น สหกรณ์ สมาคมการเกษตร การให้สินเชื่อ การชลประทานเหล่านี้ เมื่อถูกจัดตั้งขึ้นในพื้นที่ที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างพร้อมมูล ก็จะสามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้มีการปรับปรุงโครงสร้างทางการเกษตร เพื่อการเพิ่มผลผลิตด้วย

การที่โครงสร้างของการบริการต่าง ๆ เหมาะสมกับพื้นที่จะสามารถกระตุ้นการพัฒนาการเกษตร แต่ในทางตรงข้ามจะบั่นทอนการพัฒนาการเกษตร เมื่อมีโครงสร้างไม่เหมาะสม ดังนั้นการวางแผนในการใช้โครงสร้างการบริการต่าง ๆ ในพื้นที่เพื่อพัฒนาการเกษตรให้เกิดประสิทธิภาพได้ก็คือเมื่อแผนโครงสร้างการบริการต่าง ๆ ของศูนย์กลางบริการชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาสมบูรณ์แบบ (Integrated Development) ในพื้นที่ด้วย นอกจากนี้การพัฒนาคุณภาพและปริมาณของการบริการก็เป็นสิ่งสำคัญ เพราะปัจจุบันมีการปรับปรุงการขนส่งและการคมนาคมสะดวกขึ้น เกษตรกรอยู่ในฐานะที่จะเปรียบเทียบระดับของการบริการในศูนย์กลางบริการชุมชนบริเวณใกล้เคียง ถ้าคุณภาพการบริการต่ำกว่าระดับเกษตรกรก็จะไปใช้บริการที่อื่นที่ตรงกับความต้องการในเมืองหรือศูนย์กลางบริการชุมชนที่ใหญ่กว่า ซึ่งจะทำให้ศูนย์กลางบริการชุมชนที่มีบริการต่ำกว่าระดับครองรวงไรยและหายไปในที่สุด เช่น จากการศึกษาในสหรัฐอเมริกาและเนเธอร์แลนด์พบว่าหมู่บ้านเล็ก ๆ ต้องสูญเสียฟังก์ชันที่ให้บริการไป เพราะผลจากความตั้งใจในความเป็นเมืองของประชาชน ซึ่งถึงแม้ว่าจะอยู่ในชนบท แต่มีความต้องการเช่นเดียวกับประชากรเมืองมากขึ้นทุกที

สำหรับประชาชนในพื้นที่ที่คนสร้างตนเอง เชื้อนอบลุบริกัณฑ์ มีลักษณะการอยู่อาศัยอย่างกระจัดกระจาย การขนส่งก็มีจำกัดเมื่อเปรียบเทียบกับเมืองใหญ่ ๆ การขยายพื้นที่บริการของศูนย์กลางบริการชุมชนเพื่อเพิ่มจำนวนผู้มาใช้บริการจากศูนย์กลางทำได้ในขนาดที่จำกัดเท่านั้น ดังนั้นในการพัฒนาจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงความเป็นเมืองไว้ด้วย โดยเฉพาะในพื้นที่ที่เพิ่งเป็นพื้นที่เกษตรกรรมใหม่ของคนสร้างตนเอง

๒.๒ แนวทางการวางแผนระบบชุมชนโดยศูนย์กลางบริการ

๒.๒.๑ การเลือกศูนย์กลางบริการชุมชน

แม้ว่าค่าความเป็นศูนย์กลางจะบอถึงความสำคัญในลำดับศักดิ์ของความเป็นศูนย์กลางชุมชนก็ตาม แต่มีใ้หมายความไปเสียที่เคียวว่า ศูนย์กลางชุมชนทุกแห่งจะมีคุณสมบัติหรือฐานะที่จะทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางที่ให้บริการแก่ชุมชนได้เหมาะสม จะเห็นได้ว่าเมื่อพิจารณาใน เรื่องพื้นที่บริการและประชากรในพื้นที่บริการแล้ว ชุมชนที่มีค่าความเป็นศูนย์กลางสูงไม่จำเป็นต้องเป็นศูนย์กลางบริการชุมชน (Service Centre) ลำดับสูงเสมอไปเพราะศูนย์กลางบริการชุมชน นอกจากเป็นผลจากความเป็นศูนย์กลางแล้วยังเป็นผลจากความพึงพอใจในการเลือก (Space Preference) ของผู้อยู่อาศัย* ในเรื่องนี้จะเห็นได้จากศูนย์กลางชุมชนลำดับที่ ๑ คือ สุขาภิบาลทั้ง ๔ แห่ง ซึ่งทำหน้าที่เป็นเมืองให้บริการ แม้ว่าสุขาภิบาลวังชัยมีค่าคะแนนความเป็นศูนย์กลางสูงกว่าสุขาภิบาลแห่งอื่นก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาถึงพื้นที่บริการและจำนวนประชากรในพื้นที่บริการแล้วยังน้อยกว่าสุขาภิบาลน้ำพอง ซึ่งมีค่าคะแนนความเป็นศูนย์กลางต่ำกว่า (ตารางที่ ๒.๑) ดังนั้นในพื้นที่ทำการศึกษาแม้ว่าจะได้จัดชุมชนต่าง ๆ ตามลำดับศักดิ์ (ดังที่กล่าวไว้ในบทที่ ๔) ไว้แล้ว ก็จะต้องพิจารณาต่อไป ถึงความสามารถของศูนย์กลางชุมชนนั้น ๆ ที่จะทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางบริการชุมชนได้เหมาะสมด้วย ตารางที่ ๒.๑ ค่าความเป็นศูนย์กลาง พื้นที่บริการและจำนวนประชากรในพื้นที่บริการ จำนวนคนระบบชุมชน

สุขาภิบาล	ค่าความเป็นศูนย์กลาง		พื้นที่บริการ (ตร.กม.) (กฏ Reilly)	จำนวนประชากรในพื้นที่บริการ	
	แต่ละระบบ	จาก ๑๔๔ ชุมชน		จากการสำรวจ	จากวิธี Reilly
น้ำพอง	๒,๑๑๒.๑๔	๔๑๕.๔๓	๒๔๗.๕	๔๕,๐๕๔	๓๓,๗๒๕
อุบลรัตน์	๒,๑๖๑.๕๕	๕๒๔.๖๕	๑๔๕.๑	๓๗,๕๕๖	๒๕,๐๓๓
เขาสวนกวาง	๒,๑๖๒.๑๕	๕๒๒.๕๑	๓๕๑.๑	๕๖,๕๕๑	๒๕,๗๕๓
วังชัย	๒,๒๔๗.๕๑	๕๑๑.๑๖	๒๑๕.๒	๕๕,๒๑๕	๓๑,๓๗๕

* Lelit K. Sen et al., Planning Rural Growth Centres for Integrated

จากชุมชนที่จัดลำดับไว้เป็นศูนย์กลางชุมชนลำดับที่ ๑ ถึง ๓ ตามบทที่ ๘ ศูนย์กลางชุมชนลำดับที่ ๒ และลำดับที่ ๓ บางแห่งจะไม่ได้รับเลือกให้เป็นศูนย์กลางบริการชุมชนตามลำดับศักดิ์ที่จัดไว้ อาจถูกลดลำดับ (down grade) หรือเพิ่มลำดับ (up grade) ตามความเหมาะสมได้ ดังต่อไปนี้

ลดลำดับ	เพิ่มลำดับ
(ก) เป็นชุมชนลำดับเดียวกัน ตั้งอยู่ใกล้กัน และมีพื้นที่บริการซ้อนกันมาก	(ก) เมื่อกำหนดครีမ်มีของศูนย์กลางบริการชุมชนแล้วไม่ครอบคลุมถึงพื้นที่ที่มีชุมชนอยู่
(ข) เมื่อกำหนดครีမ်มีของพื้นที่บริการแล้ว ครอบคลุมชุมชนที่จะมาใช้บริการน้อย	(ข) เป็นชุมชนที่มีฟังก์ชันมากพอ
(ค) จำนวนประชากรในพื้นที่บริการน้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนด	(ค) มีจำนวนประชากรในอนาคคเพียงพอสำหรับฟังก์ชันตามเกณฑ์ที่กำหนด
(ง) เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ไกลศูนย์กลางชุมชนลำดับสูงกว่า	

๖.๒.๒ การกำหนดครีမ်มีและชนิดของการบริการในศูนย์กลางบริการชุมชนแต่ละลำดับ

หลักเกณฑ์ในการพิจารณากำหนดครีမ်มีของการบริการและชนิดของการบริการได้แก่

- (๑) ฟังก์ชันที่มีอยู่ในลำดับศักดิ์ของศูนย์กลางบริการชุมชน (functional heirarchy)
  - (๒) มาตรฐานของจำนวนประชากรต่ำสุดที่ให้การสนับสนุนฟังก์ชันชนิดต่าง ๆ (population threshold)
  - (๓) ระยะทางที่ประชากรเดินทางไปให้การสนับสนุน (range of functions)
- (๑) ฟังก์ชันที่มีอยู่ในลำดับศักดิ์ของศูนย์กลางบริการชุมชน ตามที่วิเคราะห์ไว้ในบทที่ ๔ ซึ่งได้นำฟังก์ชันที่ปรากฏในศูนย์กลางชุมชนแต่ละลำดับของทุกระบบมาพิจารณา รวมกันเป็นพื้นที่เดียว และไคชนิดของฟังก์ชันในศูนย์กลางชุมชนลำดับต่าง ๆ ที่อาจถือเป็น

มาตรฐาน ดังที่แสดงไว้ในรูปที่ ๒.๑

(๒) มาตรฐานของจำนวนประชากรต่ำสุดที่ให้การสนับสนุนฟังก์ชันชนิดต่าง ๆ
 มาตรฐานของการบริการจะแตกต่างกันแต่ละพื้นที่อันเนื่องมาจากมีระดับการพัฒนาไม่เหมือนกัน การกำหนดมาตรฐานในเรื่องการศึกษาและการสาธารณสุข กำหนดโดยกระทรวง ทบวงกรม ของรัฐ (ตารางที่ ๒.๒ และ ๒.๓) แต่การบริการอื่น ๆ อาจกำหนดมาตรฐานได้จากการ ศึกษา **Population Threshold** ซึ่งในพื้นที่ทำการศึกษาก็กำหนดมาตรฐานของ จำนวนประชากรไปใช้บริการทางเศรษฐกิจและสังคมโดยการคำนวณตามวิธีของ **Reed - Muench Method** จากฟังก์ชัน n ชนิด กับจำนวนประชากรที่ศูนย์กลางชุมชน และใช้ จำนวนประชากรที่ไปให้การสนับสนุนฟังก์ชันแต่ละชนิดที่จะทำให้การบริการของฟังก์ชันชนิดนั้นมี อยู่ได้ต่อไป (ตารางที่ ๒.๔ และ ๒.๕) ส่วนการนำไปใช้วางแผนก็ควรยืดหยุ่นได้

การใช้มาตรฐานนี้ในพื้นที่ทำการศึกษา ให้นำมาปรับใช้ในกรณีที่มีจำนวนประชากรที่ ศูนย์กลางไม่ถึงประชากรมาตรฐาน ก็ให้รวมจำนวนประชากรในพื้นที่บริการของศูนย์กลางที่ ประชากรพอใจเดินทางไปใช้บริการฟังก์ชันนั้น ๆ (**range of functions**)^๒

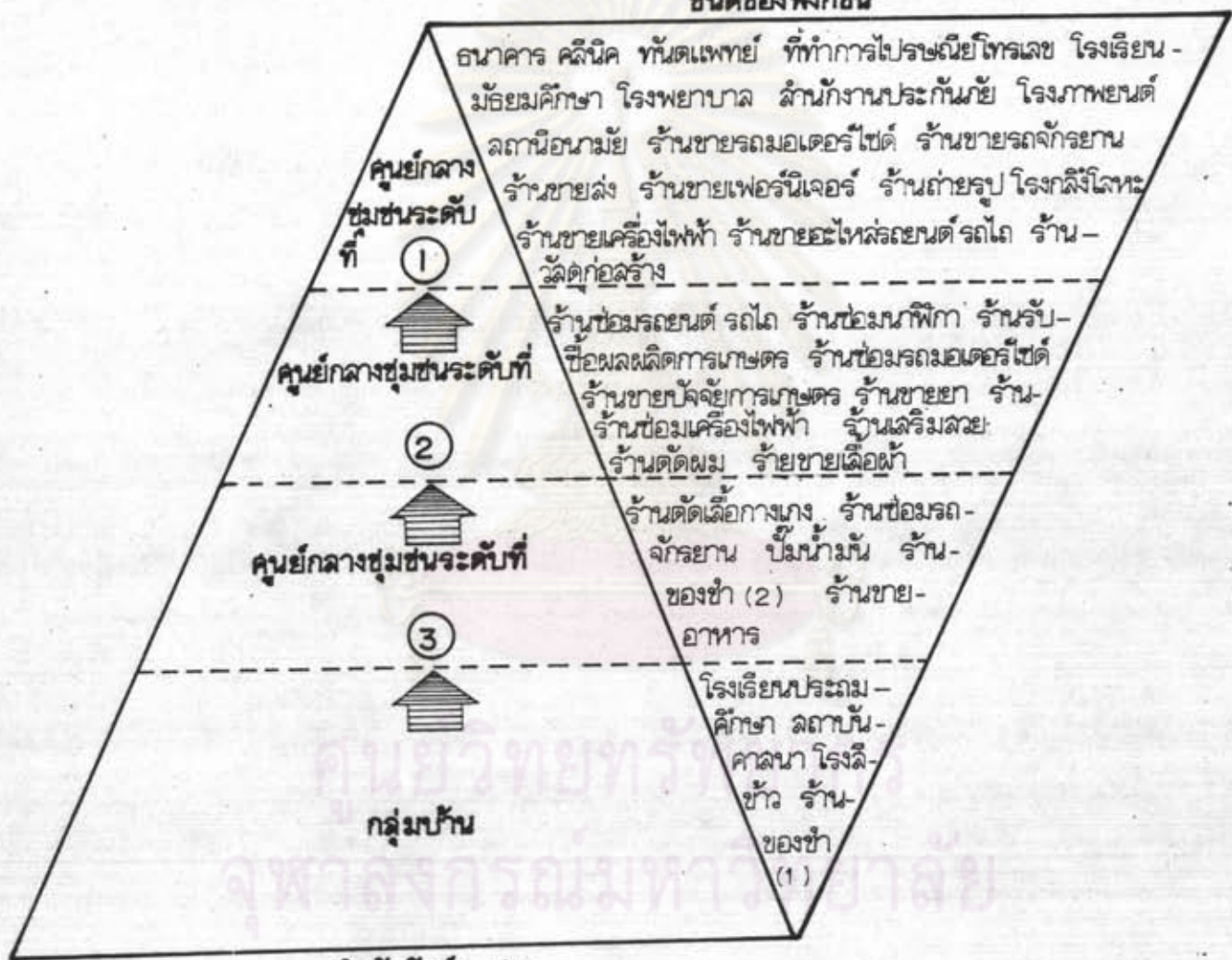
(๓) ระยะทางที่ประชากรเดินทางไปให้การสนับสนุน สิ่งที่จะช่วยให้ นักวางแผนประสบความสำเร็จในการทำให้ศูนย์กลางบริการชุมชนสามารถบริการสิ่งอำนวยความสะดวกทางเศรษฐกิจและสังคมได้มากที่สุด นอกจากใช้เกณฑ์มาตรฐานดังกล่าวแล้ว จำเป็น ต้องใช้เกณฑ์ในเรื่องระยะทางที่ประชากรพอใจเดินทางไปสนับสนุนการบริการทางเศรษฐกิจ และสังคมด้วย (**range of functions**) ในพื้นที่ทำการศึกษาก็คำนวณจากการสำรวจ ภาคสนามจากร้านค้าบริการในตลาดสุขาภิบาลน้ำพอง สุขาภิบาลเขื่อนอุบลรัตน์ สุขาภิบาลเขาสวนกวาง และสุขาภิบาลวังชัย จากฟังก์ชัน n ชนิด ได้ภาพรวมของระยะทางในพื้นที่ประชากร สามารถเดินทางไปให้การสนับสนุนฟังก์ชันชนิดต่าง ๆ เป็นค่าเฉลี่ยและค่าสูงสุด (ตารางที่ ๒.๖)

^๑ John urquhart Marshall, The Location of Service Town : An Approach to the Analysis of Central Place Systems, PP. 97 - 99.

^๒ Lalit K.Sen et al., Planning Rural Growth Centras for Integrated Area Development, P.148.

ชนิดของฟังก์ชันที่ปรากฏในลำดับคีย์ของชุมชนในพื้นที่นิคมสร้างตนเอง
เขื่อนอุบลรัตน์และบริเวณโดยรอบ ปี 2523

ชนิดของฟังก์ชัน

ลำดับคีย์ชุมชน

ตารางที่ ๒.๒ แผนพัฒนาการเรียนการสอนในการจัดตั้งโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษา

รายการ	หลักเกณฑ์
<u>ระดับประถมศึกษา</u> จำนวนห้องเรียน	มีจำนวนนักเรียนพอเปิดโรงเรียนใหม่ได้สองห้องเรียน นักเรียนชั้นประถมศึกษา • ๒๕ คน ต่อ • ห้องเรียน นักเรียนชั้นประถมศึกษา ๒ - ๖ ๓๕ คน ต่อ • ห้องเรียน
จำนวนครู ที่ตั้งโรงเรียน	นักเรียน ๒๕ คน ต่อครู • คน โรงเรียนตั้งอยู่ใกล้ย่านชุมชน นักเรียนร้อยละ ๕๕ ขึ้นไป เดิน ทางไปโรงเรียนใช้เวลาไม่เกิน ๕๕ นาที (ประมาณ ๓ กิโลเมตร)
<u>ระดับมัธยมศึกษา</u> จำนวนห้องเรียน	มีจำนวนนักเรียนพอเปิดโรงเรียนใหม่ได้สองห้อง ๆ ละ ๕๕ คน
จำนวนครู ที่ตั้งโรงเรียน	นักเรียน ๒๐ คน ต่อครู • คน โรงเรียนตั้งอยู่ใกล้ย่านชุมชนและอยู่ห่างจากโรงเรียนมัธยม บริเวณใกล้เคียง ๑๐ กิโลเมตร ขึ้นไป

ที่มา : สำนักงานประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ตารางที่ ๒.๓ เกณฑ์มาตรฐานด้านสาธารณสุข ในการจัดตั้งโรงพยาบาล สถานีอนามัย และ สำนักงานเขตสุขภาพ

รายการ	หลักเกณฑ์
<u>โรงพยาบาลขนาด ๓๐ เตียง</u>	<ol style="list-style-type: none"> ๑. ตั้งอยู่ในอำเภอที่มีประชากรไม่น้อยกว่า ๕๐,๐๐๐ คน หรือ มีประชากรมารับบริการไตสะควกไม่ต่ำกว่า ๕๐,๐๐๐ คน ๒. ตั้งในตำบลที่เป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอที่ห่างไกลจากโรงพยาบาลที่มีอยู่แล้ว ๔๐ กิโลเมตร หรือ เป็นระยะทางที่ทองใช้เวลาในการเดินทางโดยรถยนต์ เรือยนต์ เกินกว่า ๒ ชั่วโมง ๓. มีจำนวนประชากรในชุมชนที่ตั้งโรงพยาบาลไม่ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ คน
<u>โรงพยาบาลขนาด ๑๐ เตียง</u>	<ol style="list-style-type: none"> ๑. ตั้งอยู่ในอำเภอหรือกิ่งอำเภอที่มีประชากรไม่เกิน ๓๐,๐๐๐ คน ๒. ตั้งในตำบลที่เป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอหรือตำบลอื่นที่เหมาะสมกว่า เช่น เป็นชุมทาง สามารถติดต่อกับตำบลต่าง ๆ ของอำเภอหรือกิ่งอำเภอไตสะควก ๓. มีประชากรในเขตพื้นที่บริการโดยรอบโรงพยาบาลไม่ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ คน
<u>สถานีอนามัย</u>	<ol style="list-style-type: none"> ๑. สถานีอนามัยครอบคลุมประชากรประมาณ ๕,๐๐๐ คน ๒. ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนของตำบล และที่ตั้งควรเป็นศูนย์กลางของตำบลประชาชนในตำบลไปใช้บริการไตสะควก และอยู่ห่างจากสถานีอนามัยอื่น ๆ ๔ - ๑๕ กิโลเมตร
<u>สำนักงานเขตสุขภาพ</u>	<ol style="list-style-type: none"> ๑. ตั้งอยู่ในกลุ่มของหมู่บ้านมีประชากรไม่น้อยกว่า ๒,๐๐๐ คน ๒. ตั้งอยู่ห่างจากสำนักงานเขตสุขภาพหรือสถานีอนามัยอื่น ๆ อย่างน้อย ๔ กิโลเมตร

กระทรวงสาธารณสุข, การบริหารงานสาธารณสุขส่วนภูมิภาค และแผนจัดดำเนินการ
 การระบบการบริหารงานสาธารณสุขส่วนภูมิภาค กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๑๔ (กรุงเทพฯ:
 โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๑๑), หน้า ๑๒-๑๓, ๑๔-๑๕, ๕๕-๕๕.

ตารางที่ ๖.๕ จำนวนประชากรค่าสุกที่ให้การสนับสนุนฟังก์ชันชนิดต่าง ๆ

ฟังก์ชัน	จำนวนประชากร	ฟังก์ชัน	จำนวนประชากร
ร้านของชำ (๑)	๓๑๓	สถานีอนามัย	๑๗๐๒
สถาบันศาสนา	๑๐๒	คลินิก	๘๒๘๖
โรงเรียน	๓๕๕	ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข	๘๒๘๖
โรงเรียนประถมศึกษา	๓๕๕	โรงเรียนมัธยมศึกษา	๕๐๕๕
ร้านขายอาหาร	๕๕๑	โรงพยาบาล	๕๕๒๕
ร้านของชำ (๒)	๑๒๕๒	สำนักงานประกันภัย	๕๕๒๕
ปั๊มน้ำมัน	๑๓๒๓	ร้านถ่ายรูป	๕๗๗๕
ร้านซ่อมรถจักรยาน	๑๓๗๑	ร้านขายวัสดุก่อสร้าง	๓๕๖๘
ร้านตัดเสื้อ กางเกง	๑๗๕๓	ร้านขายอะไหล่รถยนต์ รถไถ	๕๒๘๖
ร้านตัดผม	๑๖๐๒	ร้านขายรถจักรยาน	๕๒๘๖
ร้านขายยา	๒๗๒๕	ร้านขายเฟอร์นิเจอร์	๕๒๗๑
ร้านเสริมสวย	๒๕๗๕	ร้านขายรถมอเตอร์ไซด์	๕๕๒๕
ร้านรับซ่อมผลิตภัณฑ์เกษตร	๒๕๖๓	ร้านขายส่ง	๕๒๘๖
ร้านขายปัจจัยการเกษตร	๒๕๒๒	ร้านขายเครื่องใช้ไฟฟ้า	๓๕๑๒
ร้านซ่อมรถมอเตอร์ไซด์	๒๓๖๖	โรงกลึงโลหะ	๕๒๗๑
ร้านขายเสื้อผ้า	๒๗๒๕	ธนาคาร	๕๕๒๕
ร้านซ่อมรถยนต์รถไถ	๒๕๒๒	โรงพยาบาล	๕๕๒๕
ร้านซ่อมนาฬิกา	๓๕๐๕	ร้านทันตแพทย์	๖๕๘๖
ร้านซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า	๓๕๐๕		

ตารางที่ ๖.๖ ระยะทางที่ประชากรพอใจเดินทางไปให้การสนับสนุนฟังก์ชันแต่ละชนิด
เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากน้อยไปมาก

ฟังก์ชัน	ระยะทาง			ฟังก์ชัน	ระยะทาง		
	สูงสุด (กม)	เฉลี่ย			สูงสุด (กม)	เฉลี่ย	
		(กม)	อันดับ			(กม)	อันดับ
ร้านซ่อมรถจักรยาน	๓๑.๒๐	๕.๖๔	๑	ร้านขายรถจักรยาน	๑๓.๐๐	๔.๕๕	๑๒
ร้านคัทฉวม	๑๑.๐๕	๕.๖๕	๒	ร้านขายเครื่องใช้ไฟฟ้า	๑๕.๕๓	๕.๖๓	๑๓
ร้านตัดเสื้อกางเกง	๑๐.๑๓	๕.๗๔	๓	ร้านซ่อมผลิตภัณฑ์การเกษตร	๑๓.๐๓	๑๐.๕๔	๑๔
ร้านเสริมสวย	๕.๗๔	๖.๓๔	๔	ร้านขายอะไหล่รถยนต์รถไถ	๒๓.๐๓	๑๑.๐๖	๑๕
ร้านขายเสื้อผ้า	๑๒.๓๓	๖.๕๓	๕	ร้านซ่อมนาฬิกา	๑๕.๕๕	๑๑.๑๓	๑๖
ร้านรองเท้า (๒)	๑๖.๐๐	๗.๑๔	๖	ร้านซ่อมรถยนต์รถไถ	๑๕.๒๓	๑๑.๓๑	๑๗
ร้านซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า	๑๕.๑๐	๗.๓๔	๗	โรงกลึงโลหะ	๒๕.๐๐	๑๑.๓๖	๑๘
ร้านขายยา	๑๓.๕๓	๗.๗๔	๘	ร้านถ่ายรูป	๒๐.๖๐	๑๑.๕๓	๑๙
ร้านขายปัจจัยการเกษตร	๑๖.๕๕	๗.๘๓	๙	ร้านขายเฟอร์นิเจอร์	๒๕.๐๐	๑๑.๖๐	๒๐
ร้านขายวัสดุก่อสร้าง	๑๕.๑๐	๘.๖๕	๑๐	ร้านขายส่ง	๒๐.๖๐	๑๑.๗๓	๒๑
ร้านซ่อมมอเตอร์ไซค์	๑๕.๗๐	๘.๗๒	๑๑	ร้านขายรถมอเตอร์ไซค์	๒๕.๐๐	๑๑.๘๑	๒๒

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว เมื่อนำค่าเฉลี่ยของระยะทางมากำหนดรัศมีบริการและจำนวนประชากรที่เหมาะสมจะต้องปรับการบริการที่มีในศูนย์กลางชุมชนแต่ละลำดับโดยยึดเอาระยะทางที่ประชากรพอใจเดินทางไปใช้บริการ เป็นหลักในการพิจารณาปรับเปลี่ยนแต่ก็ให้มีจำนวนการบริการในศูนย์กลางชุมชนแต่ละลำดับใกล้เคียงกับจำนวนบริการเดิมมากที่สุด ตลอดจนได้พิจารณา รวมถึงการบริการที่สอดคล้องกับนโยบายความแผนพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ ให้เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่และจำนวนประชากรด้วย

ผลของการพิจารณาปรากฏว่า ในศูนย์กลางบริการชุมชนลำดับที่ ๑ หรือเมือง (District town) มีรัศมีบริการ ๑๒ กิโลเมตร ซึ่งกำหนดจากค่าเฉลี่ยของระยะทางที่ประชากรพอใจไปใช้บริการจากทุกฟังก์ชันในศูนย์กลางโดยหาค่าเฉลี่ยได้ ๑๒.๖๔ กิโลเมตร

ศูนย์กลางบริการชุมชนลำดับที่ ๒ หรือเมืองท้องถิ่น (Locality town) และศูนย์กลางบริการชุมชนลำดับที่ ๓ หรือหมู่บ้านบริการ (Service village) มีรัศมีบริการ ๗ กิโลเมตร และ ๓ กิโลเมตร ตามลำดับ โดยกำหนดไว้ไม่เกินระยะทางเฉลี่ยที่ประชากรพอใจเดินทาง ซึ่งมีค่าเท่ากับ ๔.๓๗ และ ๕.๔๕ กิโลเมตร สำหรับระดับหมู่บ้านบริการนั้นได้กำหนดให้มีรัศมีน้อยกว่าค่าเฉลี่ย คือมีรัศมี ๓ กิโลเมตร ทั้งนี้เพราะศูนย์กลางบริการชุมชนลำดับนี้ไม่ควรจะมีพื้นที่บริการกว้างเกินไป ประชาชนในพื้นที่บริการควรจะต้องเดินทางไปใช้บริการขั้นพื้นฐานประจำวัน (day to day want) ที่ศูนย์กลางได้ด้วยการเดินเท้าไม่เกิน ๔๕ นาที จำนวนประชากรในศูนย์กลางชุมชนลำดับนี้ไม่ควรจะมีมากเกินไป และควรเป็นขนาดพื้นที่ที่ประชากรสามารถคุ้นเคยกันมากที่สุด โดยใช้ศูนย์กลางบริการชุมชนเป็นที่ทราบข่าวสารประจำวัน และจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of belonging) ร่วมกัน ซึ่งจะร่วมกันทำกิจกรรมให้ท้องถิ่น โดยมีศูนย์กลางบริการชุมชนทำหน้าที่เป็นศูนย์พัฒนาทางสังคมของท้องถิ่น

สำหรับการกำหนดประชากรในพื้นที่บริการของศูนย์กลางบริการชุมชนทุกตำบล
 ได้พิจารณาจากค่าเฉลี่ยของจำนวนประชากรที่ให้การสนับสนุนการบริการแต่ละชนิดใน
 ศูนย์กลางบริการชุมชนตำบลนั้น ๆ ปรากฏว่าศูนย์กลางบริการชุมชนระดับหมู่บ้านบริการจะ
 มีจำนวนประชากรในพื้นที่บริการอย่างน้อยที่สุด ๑,๖๑๔ คน ระดับเมืองท้องถิ่นและระดับ
 เมืองจะมีประชากรในพื้นที่บริการอย่างน้อยที่สุด ๔,๓๑๑ คน และ ๔,๑๑๔ คนตามลำดับ
 ตารางที่ ๒.๗ รัศมีให้บริการ ประชากรในศูนย์กลางและประชากรในพื้นที่บริการของ
 ศูนย์กลางบริการชุมชนในภูมิภาค ESCAP จำนวนตามลำดับชุมชน*

ลำดับศูนย์กลางชุมชน	รัศมีให้บริการ (กม.)			ประชากรในศูนย์กลาง(คน)			ประชากรในพื้นที่บริการ(คน)		
	สูงสุด	เฉลี่ย	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย	ต่ำสุด
เมือง (District town)	๕๐	๒๕	๑๕	๒๕,๐๐๐	๕,๐๐๐	๒,๕๐๐	๒๐๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐	๒๐,๐๐๐
เมืองท้องถิ่น (Locality town)	๑๕	๑๐	๗.๕	๒,๕๐๐	๑,๐๐๐	๕๐๐	๒๐,๐๐๐	๕,๐๐๐	๕,๐๐๐
หมู่บ้านบริการ (Service village)	๗.๕	๕	๒.๕	๑,๐๐๐	๕๐๐	๑๐๐	๕,๐๐๐	๒,๐๐๐	๕๐๐

*DHV Consulting Engineers, Guidelines for rural centre planning,

ตารางที่ ๒.๕ จำนวนประชากรที่ต่ำสุดที่ได้รับการสนับสนุน และระยะทางที่
พอใจเกินทางจำนวนความหนาแน่นของพื้นที่และตัวชี้วัดชุมชน

พื้นที่	ตัวชี้วัดชุมชน	จำนวนประชากรต่ำสุด (คน)			ระยะทางที่ประชากรพอใจเกินทาง (กม.)		ตัวชี้วัดพื้นที่ (กม.)
		ที่ได้รับการสนับสนุน		ในพื้นที่บริการ	สูงสุด	เฉลี่ย	
		พื้นที่	เฉลี่ย				
๑. ร้านชำ (๑)	ชุมชน	๓๑๓	๒๔๔	๒๔๔	-	-	
๒. สถานศึกษา	"	๑๐๒			-	-	
๓. โรงเรียน	"	๓๖๔			-	-	
๔. โรงเรียนประถมศึกษา	"	๓๖๔			-	-	
๕. ร้านขายอาหาร	หมู่บ้านบริการ (ตัวชี้วัด ๓)	๕๔๑	๑,๓๓๕	๑,๒๑๔	-	-	๕.๕๕
๖. ร้านชำ (๒)	"	๑,๒๖๒			๑๒.๐๐	๑๑.๑๕	
๗. มื้อกลางวัน	"	๑,๓๓๓			-	-	
๘. ซอมรถจักรยาน	"	๑,๓๓๐			๑๕.๒๐	๕.๖๕	
๙. ตู้กดน้ำ-ทางเดิน	"	๑,๑๕๓			๑๐.๗๑	๕.๑๕	
๑๐. ตู้กดน้ำ	เมืองทองถิ่น (ตัวชี้วัด ๒)	๑,๒๐๒	๒,๒๕๓	๕,๓๑๑	๑๑.๐๕	๕.๖๕	๕.๗๑
๑๑. รามยา	"	๒,๑๒๕			๑๓.๕๓	๑๑.๑๕	
๑๒. เซเว่นอีฟ	"	๒,๕๑๕			๕.๑๕	๒.๓๕	
๑๓. ซอมรถจักรยาน	"	๒,๕๖๓			๑๑.๐๓	๑๐.๕๕	
๑๔. ร้านขายจักรยาน	"	๒,๕๒๒			๑๒.๕๕	๑๑.๕๓	
๑๕. ซอมรถจักรยาน	"	๒,๓๖๖			๑๕.๑๑	๕.๑๒	
๑๖. ร้านชำ	"	๒,๑๒๕			๑๒.๓๓	๖.๕๓	
๑๗. ซอมรถจักรยาน	"	๒,๕๒๒			๑๕.๒๑	๑๑.๓๑	
๑๘. ซอมนาฬิกา	"	๑,๕๐๕			๑๕.๕๕	๑๑.๑๑	
๑๙. ซอมเครื่องใช้ไฟฟ้า	"	๑,๕๐๕			๑๕.๑๑	๑๑.๑๕	๑๐.๖๕
๒๐. สถานีอนามัย	เมือง (ตัวชี้วัด ๑)	๑,๑๐๒	๕,๑๕๕	๕,๑๐๕	-	-	
๒๑. ตู้กดน้ำ	"	๕,๒๕๖			-	-	
๒๒. ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข	"	๕,๒๕๖			-	-	
๒๓. โรงเรียนมัธยมศึกษา	"	๕,๐๕๕			-	-	
๒๔. โรงพยาบาล	"	๕,๕๒๕			-	-	
๒๕. สำนักงานประมง	"	๕,๕๒๕			-	-	
๒๖. ร้านถ่ายรูป	"	๕,๕๒๕			๒๐.๖๑	๑๑.๕๒	
๒๗. วิทยาลัยการ	"	๕,๕๐๕			๑๕.๑๑	๕.๖๕	
๒๘. ตู้กดน้ำ	"	๕,๒๕๖			๒๒.๐๑	๑๑.๐๖	
๒๙. ซอมรถจักรยาน	"	๕,๒๕๖			๑๒.๐๐	๕.๕๕	
๓๐. ตู้กดน้ำ	"	๕,๒๑๑			๒๕.๑๑	๑๑.๖๐	
๓๑. ซอมรถจักรยาน	"	๕,๕๒๕			๒๕.๑๑	๑๑.๕๑	
๓๒. ซอมเครื่องใช้ไฟฟ้า	"	๑,๕๐๒			๑๕.๕๑	๕.๖๓	
๓๓. โรงถลุงโลหะ	"	๕,๒๑๑			๒๕.๑๑	๑๑.๕๖	
๓๔. ธนาคาร	"	๕,๕๒๕			-	-	
๓๕. โรงภาพยนตร์	"	๕,๕๒๕			-	-	
๓๖. หันคนแพทย์	"	๖,๕๕๖			-	-	

ตารางที่ ๒.๔ รัศมีการให้บริการ จำนวนประชากรในพื้นที่บริการ
และชนิดของการบริการ จำแนกตามลำดับศัภย์ชุมชน

ลำดับศัภย์	รัศมีการ ให้บริการ (กม.)	ประชากรใน พื้นที่บริการ (คน)	ชนิดของการบริการ
			จากการวิเคราะห์ระบบย่านกลางในพื้นที่ นี้คมา และบริเวณโดยรอบ
กลุ่มบ้าน	-	-	ร้านของชำ (๖) โรงเรียน โรงส้วมบ้าน โรงเรียนประถมศึกษา
หมู่บ้าน บริการ	๓	๖,๕๐๐-๕,๐๐๐	ร้านขายอาหาร ร้านซ่อมรถจักรยาน ร้านชำ(๒) ร้านตัดเสื้อ-กางเกง ปั๊มน้ำมัน
เมือง ท้องถิ่น	๗	๕,๐๐๐-๑๐,๐๐๐	ร้านเสริมสวย ร้านขายเสื้อผ้า ร้านตัดผม ร้านซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า ร้านขายยา ร้านขาย ปัจจัยการเกษตร ร้านซ่อมรถยนต์ รถโต ร้านซ่อมรถมอเตอร์ไซด์ ร้านซ่อมนาฬิกา ร้านรับซ่อมผลิตภัณฑ์การเกษตร
เมือง	๑๒	มากกว่า๑๐,๐๐๐	ร้านอะไหล่รถยนต์ รถโต ร้านขายวัสดุก่อสร้าง ร้านขายรถจักรยาน โรงกลึงโลหะ ร้านถ่ายรูป ร้านขายเครื่องใช้ไฟฟ้า ร้านเฟอร์นิเจอร์ ร้านขายสง ร้านซ่อมมอเตอร์ไซด์ โรงเรียนมัธยมศึกษา คลินิก สถานอนามัย ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข (กสท.) โรงพยาบาล สำนักงานประกันภัย ธนาคาร โรงภาพยนตร์ ร้านทันตแพทย์

*จากการวิเคราะห์ Range of Good และ Population Threshold
และปรับตามสภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่

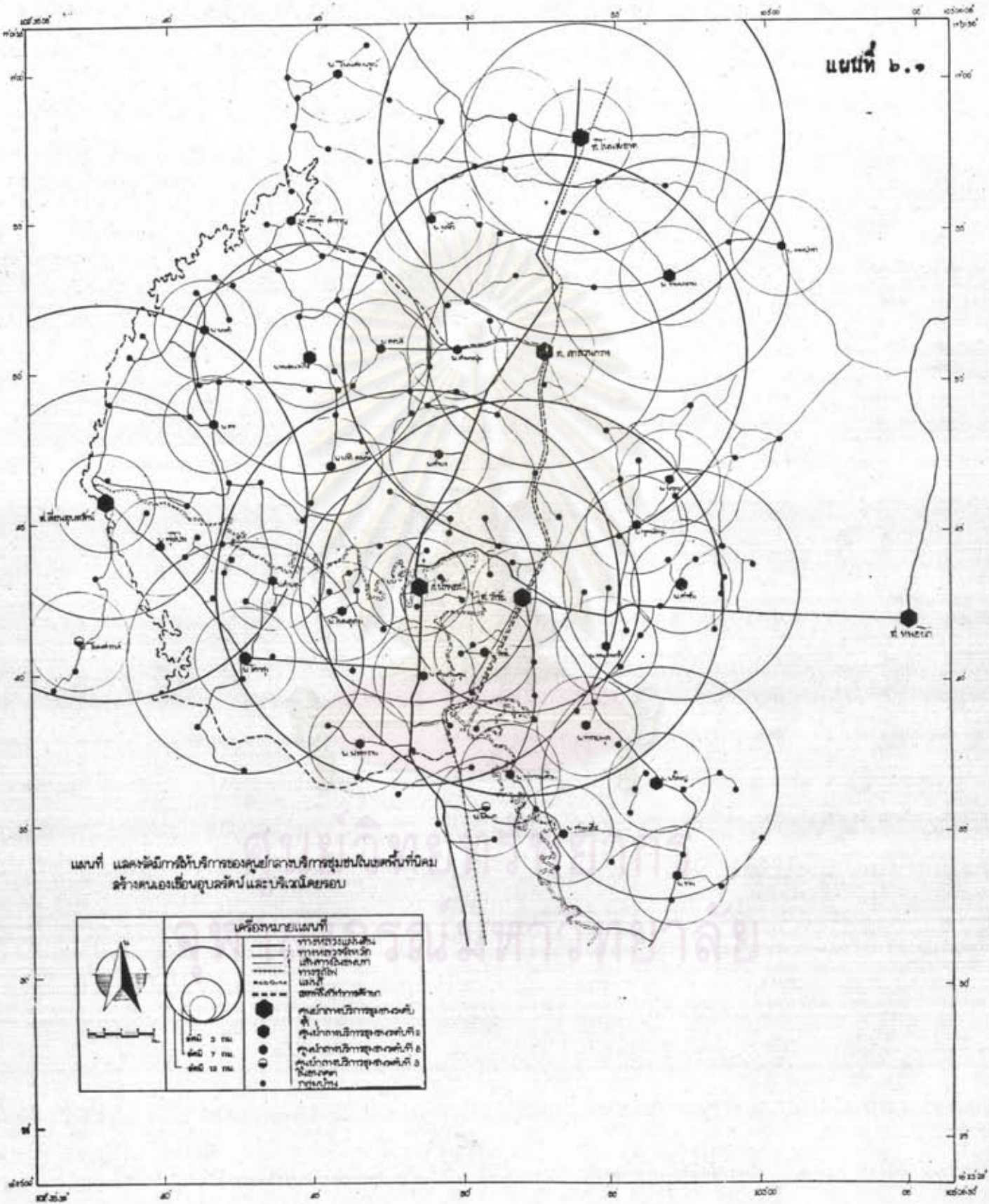
ในการร่างที่ ๒.๘ เป็นลำดับศึกษารวมชนของกลุ่มประเทศภูมิภาค ESCAP ซึ่งได้นำมาพิจารณาเปรียบเทียบในการปรับ เลื่อนการบริการให้เหมาะสมกับชนิดของศูนย์กลางบริการชุมชน ดังตารางที่ ๒.๔ และ ๒.๕ ทั่ว

๒.๓ ศูนย์กลางบริการชุมชนในพื้นที่ที่คนสร้างตนเอง เชื้อนอุปถัมภ์และบริเวณโดยรอบ

การเลือกศูนย์กลางชุมชนให้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางบริการชุมชนให้ใช้วิธีการในข้อ ๒.๒.๑ และ ๒.๒.๒ โดยใช้แผนที่แสดงตำแหน่งศูนย์กลางชุมชน (แผนที่ ๔.๔) แล้ววางกลมรอบศูนย์กลางชุมชนทุกระดับให้มีรัศมี ๓ กิโลเมตร เพื่อกำหนดเป็นศูนย์กลางบริการชุมชนระดับหมู่บ้านบริการ คือไปวางกลมรอบศูนย์กลางชุมชนระดับที่ ๒ และระดับที่ ๑ โดยให้รัศมี ๘ กิโลเมตร และ ๑๒ กิโลเมตร ตามลำดับ เพื่อกำหนดเป็นศูนย์กลางบริการชุมชนระดับเมือง ท้องถิ่นและ เมือง โดยพิจารณาวงกลมระดับเดียวกันให้ซ้อนกันน้อยที่สุด หรือไม่ซ้อนกันเลย รวมทั้งให้ครอบคลุมทั่วทั้งพื้นที่ที่มีประชากรอยู่อาศัย

โดยวิธีการดังกล่าวปรากฏว่าจะต้องลดลำดับศูนย์กลางจำนวนหนึ่งลง ซึ่งมีศูนย์กลางชุมชนลำดับที่ ๒ จำนวน ๘ แห่ง ถูกลดลำดับเป็นหมู่บ้านบริการ ๔ แห่ง อีก ๓ แห่ง ถูกลดลำดับเป็นกลุ่มบ้าน ศูนย์กลางชุมชนลำดับที่ ๓ จำนวน ๔ แห่ง ถูกลดลำดับลง เป็นกลุ่มบ้าน การลดลำดับไถ่เข้าปัจจัยที่สำคัญต่าง ๆ มาพิจารณาประกอบด้วย เช่น สภาพภูมิประเทศของพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นอ่างเก็บน้ำหรือ เป็นหนองน้ำหรือมีความหนาแน่นประชากรต่ำ มีการเปลี่ยนแปลงประชากรลดลง หรือ เป็นพื้นที่ที่ประชากรมีรายได้น้อย (แผนที่ ๓.๒๔, ๓.๒๕ และ ๓.๓๒) ตัวอย่างเช่น บ้านโนนคองมัน และบ้านคำบง เป็นศูนย์กลางชุมชนลำดับที่ ๒ ตั้งอยู่ใกล้กัน มีรัศมีบริการซ้อนกันมากและอยู่ในพื้นที่ที่มีประชากรลดลง ความหนาแน่นประชากรค่อนข้างเบาบาง และประชากรมีรายได้น้อยค่อนข้างต่ำ บ้านคำบงถูกลดลำดับลง เป็นหมู่บ้านบริการ ส่วนบ้านโนนคองมันถูกลดลำดับลง เป็นกลุ่มบ้าน เพื่อลดการแข่งขัน และเพื่อให้มีจำนวนประชากรในพื้นที่บริการเพียงพอที่จะไปสนับสนุนศูนย์กลางที่เหลืออยู่

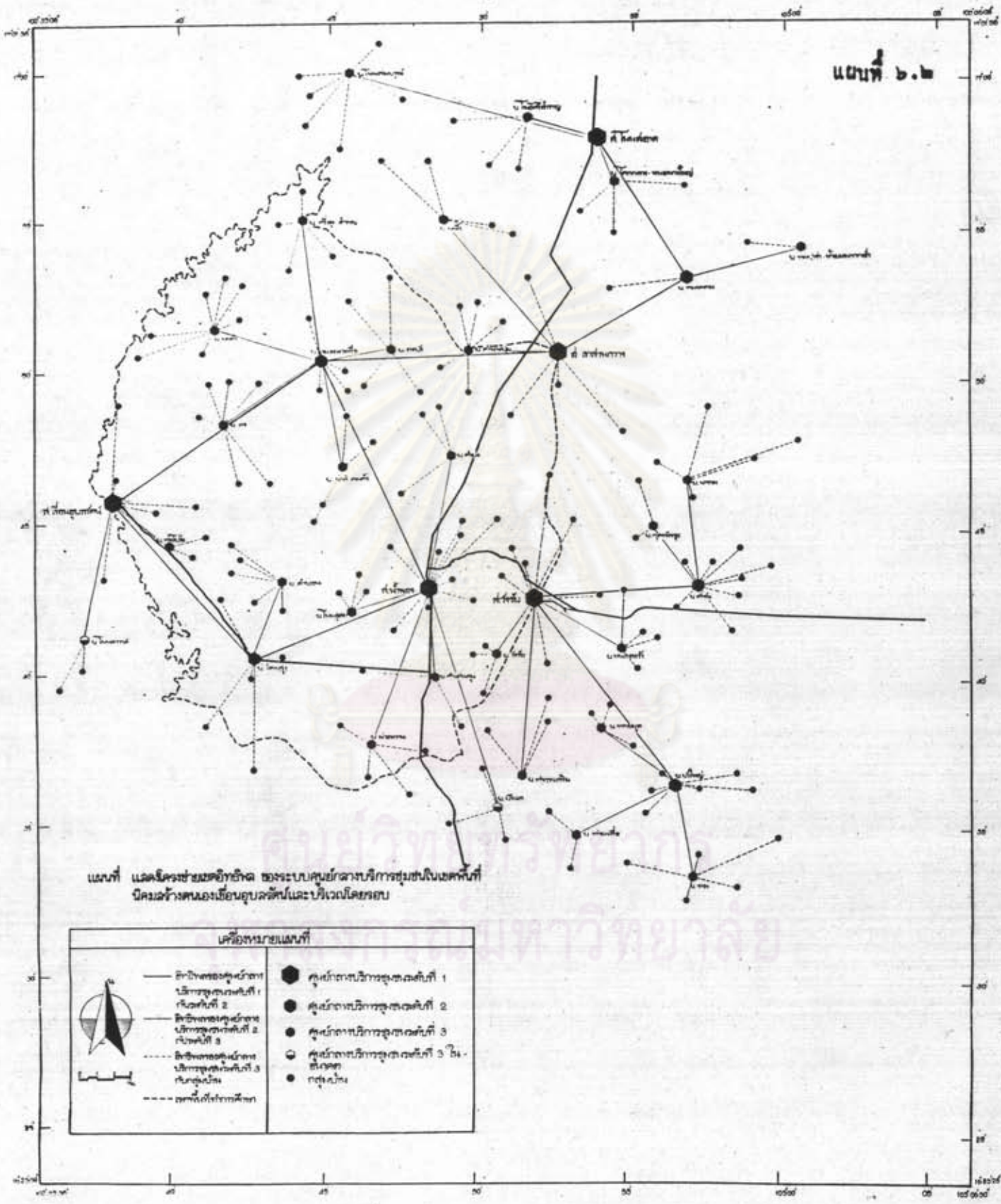
แผนที่ บ.๑

แผนที่ แสดงผังบริการวิทยุบริการของศูนย์ฯตามบริการชุมชนในเขตพื้นที่นิคม
จัดวางตนเองเขียนอุปกรณ์และบริเวณนิคมรอบ

เครื่องหมายแผนที่	
	การตรวจแม่เหล็ก
	การตรวจวิทยุ
	เส้นทางวิทยุภาคพื้นดิน
	การตรวจวิทยุภาคพื้นดิน
	สถานีวิทยุภาคพื้นดิน
	ศูนย์ฯตามบริการชุมชนระดับ
	ศูนย์ฯตามบริการชุมชนระดับ
	ศูนย์ฯตามบริการชุมชนระดับ
	ศูนย์ฯตามบริการชุมชนระดับ
	สถานีวิทยุภาคพื้นดิน

แผนที่ ๒.๒

แผนที่ และเครือข่ายเขตบริการ ของระบบศูนย์กลางบริการชุมชนในเขตพื้นที่ นิคมสร้างตนเองเมืองอุบลรัตน์และบริเวณโดยรอบ

เครื่องหมายแผนที่	
	เขตบริการของศูนย์กลางบริการชุมชนระดับที่ 1
	เขตบริการของศูนย์กลางบริการชุมชนระดับที่ 2
	เขตบริการของศูนย์กลางบริการชุมชนระดับที่ 3
	เขตบริการของศูนย์กลางบริการชุมชนระดับที่ 3 ในเขตเมือง
	ศูนย์กลางบริการชุมชนระดับที่ 1
	ศูนย์กลางบริการชุมชนระดับที่ 2
	ศูนย์กลางบริการชุมชนระดับที่ 3
	ศูนย์กลางบริการชุมชนระดับที่ 3 ในเขตเมือง
	ถนนสาย

ตารางที่ ๒.๑๐ แสดงจำนวนประชากรที่ศูนย์กลางบริการชุมชนและพื้นที่บริการของพื้นที่ที่คนสร้างตนเอง
เขื่อนอุบลรัตน์ และบริเวณโดยรอบ พ.ศ.๒๕๒๔ จำแนกตามลำดับศูนย์กลางบริการชุมชน

สาขาวิชา หมู่บ้าน	ศูนย์กลางบริการชุมชน ลำดับที่ ๑		ศูนย์กลางบริการชุมชน ลำดับที่ ๒		ศูนย์กลางบริการชุมชน ลำดับที่ ๓	
	ประชากรที่ ศูนย์กลาง	ประชากร ในพื้นที่ บริการ	ประชากรที่ ศูนย์กลาง	ประชากร ในพื้นที่ บริการ	ประชากรที่ ศูนย์กลาง	ประชากร ในพื้นที่ บริการ
ส.น้ำพอง	๒,๕๔๖	๕๒,๕๕๐				
บ.หนองแวงเรือ			๑,๒๕๕	๒๕,๔๒๗		
บ.โนนอุ้ม					๓๑๓	๑,๒๕๒
บ.คำแกมคูณ					๑,๓๕๒	๓,๕๕๕
บ.ม่วงหวาน					๑,๑๒๒	๓,๖๑๒
บ.มิ่งแก					๑,๒๐๕	๖,๑๑๒
บ.คำพวง					๓,๑๖๗	๕,๖๓๕
บ.นาสี-กงเค็ง					๑,๓๔๔	๓,๖๒๕
ส.อุบลรัตน์	๕,๒๔๖	๒๑,๖๖๕				
บ.โคกสูง			๓,๕๐๕	๑๒,๗๑๕		
บ.คำพอน					๕๕๕	๒,๕๒๐
บ.โนนสวรรค์					๖๓๕	๑,๕๕๕
บ.ทุ่งโปร่ง					๑,๕๕๗	๑,๕๕๖
บ.กง					๑,๗๕๓	๕,๖๕๕
บ.นาคำ					๑,๑๒๕	๕,๑๖๐

กข

สาขาวิชา หมู่บ้าน	ศูนย์กลางบริการชุมชน ลำดับที่ ๑		ศูนย์กลางบริการชุมชน ลำดับที่ ๒		ศูนย์กลางบริการชุมชน ลำดับที่ ๓	
	ประชากรที่ ศูนย์กลาง	ประชากร ในพื้นที่ บริการ	ประชากรที่ ศูนย์กลาง	ประชากร ในพื้นที่ บริการ	ประชากรที่ ศูนย์กลาง	ประชากร ในพื้นที่ บริการ
ส. เขาสวนกวาง	๗,๓๔๘	๒๘,๑๔๔				
บ. ทมนางาม			๑,๗๓๘	๕,๓๗๕		
บ. ทมป่าซา-ห้วยหมากหล้า					๒,๔๑๕	๓,๒๘๘
บ. โนนสมบูรณ์					๑,๒๒๖	๕,๑๑๕
บ. คำนางปุม					๕๗๓	๕,๓๘๗
บ. คงมั่ง					๕๔๑	๓,๕๑๒
บ. ศรีสุข - สาราญ					๑,๑๓๗	๒,๔๑๕
บ. นางิ้ว					๒,๖๕๒	๕,๓๒๕
ส. วังชัย	๕,๒๗๑	๓๐,๘๕๑				
บ. บัวใหญ่			๒,๐๕๖	๒๑,๒๓๒		
บ. คำจัน			๑,๑๓๘	๑๓,๕๘๓		
บ. ทากระเสริม					๑,๒๙๕	๕,๕๘๖
บ. วังชัย					๒,๓๗๐	๓,๓๙๕
บ. ทามะเคือ					๑,๖๖๕	๒,๕๘๗
บ. ทราญมุล-คอกกะเจียว					๑,๖๐๒	๓,๓๘๒
บ. หนองหวา					๑,๒๕๒	๓,๕๘๕
บ. ขาม					๑,๖๒๕	๗,๘๕๑
บ. กุคทั้งทุย					๒,๕๗๕	๕,๑๓๕
บ. นาขาม					๕๕๗	๓,๘๑๒

การถูกลดลำดับหรือลดยกชั้นนี้จะสามารถดำเนินการในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป เช่น ถ้ามีบริการใหม่ที่จะกำหนดไว้ในศูนย์กลางบริการชุมชนระดับใดระดับหนึ่ง ก็ให้นำไปไว้ในศูนย์กลางตามที่เสนอไว้ ส่วนบริการที่มีอยู่แล้วในศูนย์กลางเดิม เมื่อจะมีการซ่อมแซมหรือสร้างใหม่ก็ให้ย้ายไปหรือไปสร้างใหม่ในศูนย์กลางที่เสนอไว้

ด้วยวิธีการที่กล่าวมาจะโคศูนย์กลางบริการชุมชนระดับต่าง ๆ ดังนี้

ศูนย์กลางบริการชุมชนระดับเมือง ๔ แห่ง คือ สุขาภิบาลน้ำพอง สุขาภิบาลเขื่อนอุบลรัตน์ สุขาภิบาลเขาสามกวาง และสุขาภิบาลวังชัย

ศูนย์กลางบริการชุมชนระดับเมืองท้องถิ่น ๔ แห่ง ได้แก่ บ้านโคกสูงใหญ่ บ้านหนองแวงเรือ บ้านคำจัน และบ้านบัวใหญ่

ศูนย์กลางบริการชุมชนระดับหมู่บ้านบริการ ๒๕ แห่ง (อยู่นอกเขตอิทธิพลของศูนย์กลางระดับเมืองในพื้นที่ทำการศึกษาค ๓ แห่ง)

นอกจากนี้ยังมีหมู่บ้านที่ควรได้รับการส่งเสริมให้เป็นหมู่บ้านบริการในอนาคตเนื่องจากอยู่นอกเขตอิทธิพลบริการของหมู่บ้านบริการอื่น ๆ และตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความหนาแน่นประชากรค่อนข้างสูงคือ บ้านบึงแก และบ้านโนนสวรรค์ (แผนที่ ๒.๑)

เมื่อคัดเลือกศูนย์กลางบริการชุมชนลำดับต่าง ๆ แล้ว ได้คำนวณประชากรในพื้นที่บริการของศูนย์กลางทุกแห่งโดยการรวมจำนวนประชากรที่อยู่ในรัศมีบริการของศูนย์กลางบริการชุมชนแต่ละแห่ง หากมีประชากรของชุมชนที่อยู่นอกรัศมีบริการและอยู่ห่างไกลกันมากก็ได้พิจารณาลักษณะภูมิประเทศและความสะดวกในการเข้าถึงเป็นหลัก ถ้ามีการเข้าถึงสะดวกเท่าเทียมกันก็ใช้ Gravity model มาคำนวณแบ่งประชากรตามที่แสดงไว้ในแผนที่ ๒.๒ และตารางที่ ๒.๑๑ ดังนั้นในเขตพื้นที่ที่คนสร้างตนเองเขื่อนอุบลรัตน์จะมีศูนย์กลางบริการชุมชนที่จะนำไปใช้ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนทั้งนี้

ระดับเมือง (District town) มี ๔ แห่ง ได้แก่ สุขาภิบาลน้ำพอง สุขาภิบาลเขื่อนอุบลรัตน์ สุขาภิบาลเขาสามกวาง และสุขาภิบาลวังชัย

ระดับเมืองท้องถิ่น (Locality town) มี ๒ แห่ง ได้แก่ บ้านโคกสูงใหญ่ และบ้านหนองแวงเรือ

ระคัมหมู่บ้านบริการ (Service Village) มี ๑๓ แห่ง ได้แก่ บ้านวังชัย บ้านคำผง บ้านนาสี - กงเค็ง บ้านคง บ้านคำนางปุม บ้านศรีสุข - สาราญ บ้านม่วงหวาน บ้านคำบอน บ้านคำแก่นคูณ บ้านคงมั่ง บ้านนาคำ บ้านทุ่งโปรง และบ้านโนนอุดม

๒.๔ สรุปผลการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาชุมชนชนบทในพื้นที่ที่คนสร้างตนเองเชื่อมโยงอุปสรรค โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีย่านกลาง

๒.๔.๑ การศึกษาสภาพเศรษฐกิจสังคมและตลาดย่านกลาง

ผลจากการศึกษาเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจสังคมในพื้นที่ที่คนมา พอสรุปได้ว่า ฐานทางเศรษฐกิจของพื้นที่ขึ้นอยู่กับ การเกษตร และเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการบริการทางเศรษฐกิจสังคมกับตลาดย่านกลางดังนี้

๒.๔.๑.๑ การซื้อขายผลิตภัณฑ์ เกษตรกรส่วนใหญ่เดินทางไปขายผลิตภัณฑ์ การเกษตรให้กับพ่อค้าคนกลางที่อยู่ในตลาด สุขาภิบาลน้ำพอง เชื้อนอุปสรรคิน เขาสวนวางวังชัย และรวมถึงตลาดเทศบาลเมืองขอนแก่นด้วย จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรนำผลผลิตไปขายให้พ่อค้าคนกลางที่ตลาดสุขาภิบาลน้ำพองมากที่สุด

๒.๔.๑.๒ การซื้อสินค้าบริการ เกษตรกรในพื้นที่ที่คนมา เดินทางไปตลาดย่านกลางที่ไกลที่สุดและส่วนใหญ่ไปซื้อสินค้าบริการประเภทอาหารและเสื้อผ้า สำหรับสินค้าที่เป็นอาหารบริโภคประจำวัน เกษตรกรส่วนใหญ่มักซื้อหาที่ร้านค้าในหมู่บ้าน แต่ถ้าเป็นสินค้าประเภทเสื้อผ้าพบว่าเกษตรกรไปซื้อที่ตลาดสุขาภิบาลน้ำพองเป็นส่วนใหญ่ ค่าใช้จ่ายรวมเกี่ยวกับการซื้อสินค้าบริการของเกษตรกรในนิคมฯ ที่มีมูลค่ามากที่สุดคือการใช้จ่ายที่ร้านค้าในหมู่บ้านและที่ตลาดสุขาภิบาลซึ่งมีมูลค่าใกล้เคียงกัน

๒.๔.๒ การศึกษาระบบย่านกลางและการจัดลำดับค้ำคัญของชุมชนชนบท

หลักสำคัญของการศึกษานี้ เพื่อที่จะใช้ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนามาผสมผสานกันเป็นแบบจำลองที่มีความสัมพันธ์กันในการพัฒนาชุมชนชนบท ซึ่งได้ใช้ทฤษฎี ย่านกลาง (Central place theory) เป็นหลักในการวิเคราะห์มากำหนดลำดับค้ำคัญ (Hierarchy) ของชุมชน เพื่อหาที่ตั้งศูนย์กลางบริการชุมชนในชนบท (Rural service centres) ตลอดจนการกำหนดขนาดเขตพื้นที่บริการและประชากรในพื้นที่บริการ

เพื่อให้ศูนย์กลางบริการชุมชนระดับต่าง ๆ เป็นกลยุทธ์ (Strategy) ในการพัฒนาพื้นที่ชนบทได้อีกวิธีหนึ่ง

จากการศึกษาการจัดลำดับศักยภาพชุมชนดังกล่าว ได้กำหนดให้ในพื้นที่ที่คนสร้างตนเอง เชื้อนอบลรัตน์ มีศูนย์กลางบริการชุมชน ๓ ระดับ คือ ระดับเมือง (District town) มีอยู่ ๔ แห่ง ได้แก่ ชุมชนสุชาติบาลน้ำพอง เชื้อนอบลรัตน์ เขาสวนกว้าง และวังชัย ระดับเมืองท้องถิ่น (Locality town) มีอยู่ ๒ แห่ง ได้แก่ บ้านโคกสูงใหญ่ และบ้านหนองแวงเรือ ระดับหมู่บ้านบริการ (Service village) มี ๑๓ แห่ง และชุมชนที่เหลือเป็นชุมชนระดับกลุ่มบ้าน นอกจากนี้จากการศึกษาถึงชนิดและจำนวนการบริการในระบบย่านกลางชุมชนสุชาติบาลแต่ละระบบพบว่า ยังให้การบริการไม่เพียงพอกับจำนวนประชากรและเขตพื้นที่บริการ โดยเฉพาะระบบย่านกลางชุมชนสุชาติบาลอบลรัตน์ และเขาสวนกว้าง ซึ่งจะต้องมีการพัฒนามากกว่าระบบอื่น ๆ

๒.๔.๓ แนวทางในการพัฒนาชนบทโดยใ้ศูนย์กลางบริการชุมชน

กลยุทธ์หนึ่งของการพัฒนาชนบทที่สามารถนำมาใช้ปรับปรุงสภาพเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ ได้แก่การกำหนดให้ศูนย์กลางบริการชุมชนเป็นศูนย์กลางการให้บริการ (Service centre) และเป็นศูนย์เติบโต (Growth point) ดังนี้

๒.๔.๓.๑ ศูนย์กลางการให้บริการ (Service centre) เนื่องจากการบริการด้านการค้าและบริการเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่ ที่จะดึงดูดประชากรและอุตสาหกรรมเข้ามาสู่ท้องถิ่น การปรับปรุงการบริการใหม่ ๆ เพื่อให้บริการแก่ประชาชนได้มากขึ้น ก็จะเพิ่มแหล่งจ้างงานที่สำคัญ ๆ ความต้องการลงทุนและจัดตั้งอุตสาหกรรมจะเกิดขึ้นตามมา ดังนั้นจึงใ้แนวโน้มแนวความคิดในการใ้ศูนย์กลางบริการชุมชนเป็นเครื่องมือพัฒนาพื้นที่ชนบท (โคกสว่างโดยละเอียดไว้ในบทที่ ๒) เป็นวิธีการกระจายความเจริญออกไปอย่างทั่วถึงในพื้นที่ชนบท อย่างไรก็ตามไม่เพียงแต่กระจายความเจริญออกไปเท่านั้น แต่จะต้องเป็นการกระจายแบบกระจุกตัว (Concentrated Decentralization) ของการบริการอยู่ในศูนย์กลางบริการชุมชนระดับต่าง ๆ และไม่ได้หมายความว่า จะลงทุนในเรื่องการบริการ (function) ที่ศูนย์กลางทุกแห่งใหม่มีปริมาณและคุณภาพเท่าเทียมกัน แต่จะขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เป็นอุปสงค์และอุปทานที่สำคัญในพื้นที่บริการของศูนย์กลาง

บริการชุมชนแต่ละแห่ง อุปสงค์ที่สำคัญได้แก่ลักษณะประชากร (การเติบโต การเจริญพันธุ์ การอพยพย้ายถิ่น) ฐานะทางสังคม การจ้างงาน รายได้ พฤติกรรมของผู้อยู่อาศัย การใช้ที่ดิน และการขนส่ง ส่วนอุปทานที่สำคัญได้แก่ คนงาน เทคนิค และโครงสร้างการตลาดที่มีอยู่ในปัจจุบันและมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคต เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาวางแผนให้มีการบริการที่เหมาะสมกับศูนย์กลางบริการชุมชนนั้น ๆ

จากผลของการวิเคราะห์ในพื้นที่ทำการศึกษพบว่าศูนย์กลางบริการชุมชนที่มีอยู่ยังทำหน้าที่ให้การบริการไม่เพียงพอ จะต้องพัฒนาศูนย์กลางบริการชุมชนดังกล่าวให้ทำหน้าที่บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจกระทำโดยหลายวิธี เช่น การเพิ่มจำนวนการบริการ หรือเพิ่มประสิทธิภาพของการบริการที่มีอยู่แล้วโดยจะต้องทำการศึกษาถึงปัจจัยที่เป็นอุปสงค์และอุปทานดังกล่าว และรวมถึงปัจจัยที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้อยู่อาศัย ตลอดจนโครงสร้างของการบริการในอนาคตโดยละเอียดคือ

- ก. ลักษณะอุปสงค์ของผู้อยู่อาศัยต่อการเดินทางไปใช้บริการ
- ข. ความถี่ของการเดินทางไปใช้บริการ
- ค. ลักษณะของการใช้การขนส่งส่วนใหญ่ในพื้นที่
- ง. ความพอใจต่อที่ตั้งของผู้ประกอบการ

การคาดการณ์ความต้องการของการบริการในอนาคตระยะยาวอาจจะเป็นการเสี่ยงที่สูง ควรทำเป็นข้อเสนอกว้าง ๆ เท่านั้น และข้อเสนอดังกล่าวจะต้องนำมาประเมินใหม่ เมื่อเห็นว่าสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ปัจจัยที่นำมาศึกษาวิเคราะห์เหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อกันและจะส่งผลต่อการกำหนดความต้องการของการบริการในอนาคต ซึ่งจะใช้เป็นหลักกำหนดนโยบายในการวางแผนพัฒนาศูนย์กลางบริการชุมชนแต่ละแห่งในพื้นที่นั้นๆ เช่น ลักษณะของการใช้การขนส่งส่วนใหญ่ในพื้นที่ มีส่วนการเป็นเจ้าของรถยนต์ของ

---

* A.D. Campbell et al., Tayside: Potential for Development (Edinburgh: Her Majesty's Stationery Office, 1970), P. 124.

ประชากรสูงมาก และมีความสะดวกในการเข้าถึงศูนย์กลางบริการชุมชนระดับ เมืองท้องถิ่น ก็อาจจะกำหนดแนวทางพัฒนาศูนย์กลางบริการชุมชนระดับหมู่บ้านบริการให้เป็นเพียง ศูนย์กลางเล็ก ๆ มีสินค้าบริการเพียงไม่กี่ชนิดเท่านั้น ถ้าหากสักส่วนการเป็นเจ้าของรถยนต์ ของประชากรค่าที่สุด การเดินทางไปที่อื่น ๆ โดยรถยนต์มีข้อจำกัดอยู่มาก อาจจะกำหนด แนวทางการพัฒนาให้หมู่บ้านบริการมีการบริการที่หลากหลายชนิด เป็นต้น

๖.๔.๓.๒ ศูนย์เติบโต (Growth point) โดยการปรับปรุงให้ศูนย์กลาง บริการชุมชนเป็นศูนย์เติบโตจะเป็นหลักประกันในการกระจายการพัฒนาในภาค และจะรวม การพัฒนากระจุกไว้ในท้องถิ่น และจะก่อให้เกิดการประหยัดจากการกระจุกตัว (Agglomeration economies) ยังผลให้การผลิตที่กระจุกตัวกันเกิดประสิทธิผลมากกว่า การกระจายตัว ซึ่งศูนย์เติบโตนั้นไ้รวมเอาลักษณะของย่านกลางระดับสูง และที่คั่งที่มี ศักยภาพสูงเข้าไว้ด้วยกัน แต่แนวความคิดของย่านกลางและศูนย์เติบโตนั้นมีข้อที่แตกต่างกันอยู่ คือ ย่านกลางจะมีจำนวนมากและมีลักษณะเป็นลำดับศัคย์ (ตามที่วิเคราะห์ในย่อหน้า ๔) ส่วน ศูนย์เติบโตมีน้อยมากในบางกรณีมีแห่งเดียวเท่านั้นในภาคหนึ่ง ๆ ศูนย์เติบโตเป็นการเริ่ม การพัฒนาที่จุด ๆ เดียว (Polarization) และขยายผลการพัฒนาออกไป จะมีความ เข้มและเกิดการเปลี่ยนแปลงมาก บริเวณรอบ ๆ ศูนย์เติบโตมากกว่าย่านกลาง พื้นที่เขต อิทธิพลของศูนย์เติบโตจะคงอยู่ไ้จากการได้รับผลของความเจริญจากศูนย์เติบโต ตรงกัน ข้ามกับย่านกลางจะคงอยู่ไ้ก็ต่อเมื่อได้รับการสนับสนุนจากพื้นที่เขตอิทธิพล

อย่างไรก็ตามผลการศึกษาการวัดและกำหนดลำดับศัคย์ของศูนย์กลางบริการชุมชน ในพื้นที่ขึ้นมา ไ้จากการวิเคราะห์ตามทฤษฎีย่านกลางเท่านั้น จะต้องทำการศึกษวิเคราะห์ ต่อไปว่าศูนย์กลางบริการชุมชนแห่งใดมีศักยภาพเป็นศูนย์เติบโตที่สมบูรณ์ไ้ (ความหมายของ ศักยภาพในที่นี้ เป็นศักยภาพในการพัฒนาอุตสาหกรรม) และต้องศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่าง ค่าศักยภาพของศูนย์เติบโตและค่าลำดับศัคย์ของย่านกลาง ก็จะสามารถใช้ เป็นแนวทางที่เป็น ประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาพื้นที่ชนบทไ้ อีกทางหนึ่ง ซึ่งจะต้องทำการวิเคราะห์ถึงปัจจัย

Harry W. Richardson, Elements of regional economics

(Middlesex: Penguin Books, 1969), P.106.

เข้าป้อน (input - output analysis) ท่อไปโดยละเอียด เพื่อที่จะทราบ ปัจจัยวัตถุประสงค์ และผลของสินค้าสำเร็จรูปโดยยอมรับข้อสมมุติที่ว่า การกระทำที่มีผลต่อการดำเนินการของอำนาจการตลาดที่ก่อให้เกิดผลกำไรสังคม การกระทำที่ศูนย์เคมโตะ ในพื้นที่ชนบทที่จะเชื่อมโยงของวาระระหว่างทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่ เช่น การสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่ศูนย์เคมโตะ ตลอดจนโครงข่ายถนน และการขนส่ง การกระทำนี้ให้มีการเคลื่อนย้ายประชากรภายในพื้นที่ให้เดินทางไปทำงานในศูนย์กลางบริการชุมชนที่กำหนดไว้ อันจะก่อให้เกิดการลงทุนอุตสาหกรรมของภาคเอกชน โดยปราศจากเงื่อนไขเกี่ยวกับที่ตั้ง ตลอดจนถึงการลงทุนทางสังคม สภาพของอุปทานด้านแรงงาน และการบริการต่าง ๆ เหล่านี้ จะดึงดูดให้มีการลงทุนที่ศูนย์เคมโตะ ศูนย์กลางบริการชุมชนที่เป็นศูนย์เคมโตะดังกล่าวจะมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มทุนเศรษฐกิจของพื้นที่นั้นๆ

๒.๕ ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาคือ

การศึกษานี้เป็นการประยุกต์ใช้ทฤษฎีกับพื้นที่ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการวางแผนพัฒนาพื้นที่เท่านั้น ในการวางแผนพัฒนานั้นนอกจากจะใช้ทฤษฎีแล้ว ยังต้องคำนึงถึงรายละเอียดทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมตามที่เป็นจริงบนพื้นที่นั้น ๆ แต่เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านเวลาและงบประมาณ การศึกษานี้จึงไม่ได้ศึกษาในรายละเอียดดังกล่าว ด้วยเหตุนี้เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการวางแผน ควรมีการศึกษาในพื้นที่นั้นๆ สร้างคนเอง เชื้อนอุมลรักันเพิ่มเติมในเรื่องดังนี้

๒.๕.๑ การศึกษากันสังคม

ควรมีการศึกษาถึงประชากรในพื้นที่เขตอิทธิพลของแต่ละย่านกลางและประชากรทั้งหมดในพื้นที่นั้นๆ ทั้งในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ในเรื่องของขนาดประชากร เพศ โครงสร้างอายุ อัตราการเพิ่ม อัตราการเกิด อัตราการตาย การอพยพเข้าและการอพยพออก รวมถึงแหล่งที่มาและแหล่งที่ไป การรู้หนังสือ อ่านออกเขียนได้ และคุณภาพของการศึกษาของประชากร

๒.๕.๒ การศึกษากันเศรษฐกิจ

ในพื้นที่เขตอิทธิพลของแต่ละย่านกลางและพื้นที่นั้นๆ ทั้งหมด ควรมีการศึกษาถึง รายได้ และการจ้างงานในสาขาต่าง ๆ โดยละเอียด รวมถึงโครงสร้างการผลิต เทคนิคในการผลิตและการตลาด ทั้งในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

นอกจากนี้แล้ว ในการศึกษาทางสถิติที่ผ่านมา ควรเพิ่มเติมการวิเคราะห์บางประการ เพื่อผลทางสถิติที่ชัดเจน โดยเฉพาะในเรื่องต่อไปนี้

๒.๕.๓ ระดับของการบริการของแต่ละฟังก์ชัน

ควรศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องของการปรับปรุงการบริการแต่ละฟังก์ชัน อาทิ ประเภทของร้านค้าและบริการฟังก์ชันเดียวกัน แต่อาจมีขอบเขตการบริการและวิธีการบริการแตกต่างกันไป จึงควรทำการศึกษาถึงการบริการต่าง ๆ ดังกล่าวในแต่ละย่านกลาง โดยละเอียด เพื่อปรับปรุงกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพ

๒.๕.๔ การกำหนดศูนย์เคียบโต

การใช้ค่า Functional Index มาจัดลำดับศักยภาพชุมชนเพื่อกำหนดศูนย์กลางบริการชุมชนให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาพื้นที่เพียงอย่างเดียว อาจยังไม่สมบูรณ์ ควรจะไต่มีการวิเคราะห์เพื่อกำหนดศักยภาพของศูนย์กลางบริการชุมชนที่จะเป็นศูนย์เคียบโตได้ ซึ่งโดยนัย การใช้ค่า Polar Function (ฟังก์ชันในการพัฒนาอุตสาหกรรม) ร่วมกับค่า Functional Index จะได้ค่า Polar Index ซึ่งเป็นเครื่องชี้ว่าศูนย์กลางบริการชุมชนใด ที่ควรเป็นที่ตั้งอุตสาหกรรม เป็นศูนย์เคียบโตที่แพร่กระจายความเจริญในเขตพื้นที่ได้

การศึกษาทั้งหมดนี้จะชี้ถึงปัญหาและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่นิคมสร้างตนเองเชื่อนอุบลรัตน์ เพื่อนำมาพิจารณาาร่วมกันเป็นนโยบายระดับต่าง ๆ แล้ว ย่อมจะทำให้เกิดการวางแผนที่มีประสิทธิภาพและมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย